

СТАНОВИЩЕ

на Центъра за оценка на риска по хранителната верига
относно актуализиране на мерките, наложени със Заповед № РД 11-252/23.01.2020
г. на изпълнителния директор на Българската агенция по безопасност на храните,
в частност отменяне на забраната за гледане на птици на открито, наложена при
епидемията от Високопатогенна инфлуенца А по птиците

1. ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА РИСКА по отношение на НРАИ

1.1. Кратко описание на опасността – какво представлява заболяването НРАИ

Инфлуенцата по птиците е инфекциозно вирусно заболяване при домашни и диви птици с ясно изразена зимна сезонност, свързана с прелета на мигриращите диви птици и по-високата преживяемост на вируса при ниски температури. Дивите птици могат да се превърнат в постоянен резервоар за вируса и източник на заразяване на домашните птици. Заразяването на домашни птици с вируси на инфлуенца А по птиците причинява две основни форми на тази болест, които се различават по своята вирулентност. Нископатогенната (LPAI) форма обикновено причинява само леки или дори липсващи симптоми, а Високопатогенната (НРАИ) форма води до много високи нива на смъртност при повечето видове домашни (особено кокошеви) и промишлено отглеждани птици. Болестта може да има сериозни последици за рентабилността на птицевъдството.

1.2. Разпространение на НРАИ в Европа през отминалия епидемичен сезон 2021 – 2022 г.¹

През последните години (от 2015 г. насам, през цялата 2017 г. и в много по-малка степен през 2018, 2019, 2020 г.) няколко епидемични вълни от НРАИ предизвикаха безпокойство по отношение на здравето на домашните птици в редица държави-членки на Европейския съюз (ЕС).

Епидемията от НРАИ наблюдавана през епидемичен сезон 2021 – 2022 г. в Европа е най-голямата в историята, включваща 37 държави с общо 2 520 огнища при домашни птици и 50 милиона птици, мъртви или умъртвени в засегнатите животновъдни обекти, 227 случая при птици, отглеждани в плен и 3 867 случая при

¹ ЦОРХВ, Разпространение на Високопатогенна инфлуенца А по птиците в Европа и България през 2022 г. и оценка на риска за епидемиологичния сезон 2022/2023 г.; <https://corhv.government.bg/%D0%95%D0%9A%D0%98%D0%9F-%D0%A6%D0%9E%D0%A0%D0%A5%D0%92-%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%9E-%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A9%D0%95-%D0%A0%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%92%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%83%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B0-n-71-2042>

Amber Green White

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/ 427 30 56

диви птици. Общият брой на откритите случаи е 1,7 пъти по-висок, отколкото през епидемиологичен сезон 2020–2021 г. и 2,4 пъти по-висок, отколкото през епидемиологичен сезон 2016–2017 г. **Епидемията не е спряла през лятото и продължава през епидемичен сезон 2022–2023 година.**

Само за периода март 2022 г. – юни 2022 г. НРАІ в Европа са докладвани при домашните и дивите птици, и птици отглеждани в плен: общо 1172 огнища:

- **750 огнища при домашни птици – в България (15);**
- **410 случаи при диви птици;**
- **22 огнища при птици, отглеждани на закрито² – в България (2).**

През годината се очакваше низходяща тенденция в сравнение със зимния сезон, но **при диви птици продължи да се открива НРАІ до края на юни**, като повечето случаи са при грабливи птици и други видове диви птици от края на април. Наблюдавани са и голям брой мъртви птици при няколко вида размножаващи се в колонии птици, които се свързват с НРАІ А(Н5), в Холандия, Шотландия, Исландия, Норвегия, Франция и Гърция.

В летния период на 2022 г., от юни до септември, в Европа са докладвани безпрецедентен брой детекции на вируса на НРАІ при диви и домашни птици³. През летните периоди на минали години нямаше случаи или бяха установени само единични. Освен това, подобно на предишните епидемии, броят на докладваните случаи на диви птици е подценен от общия брой диви птици, умрели от НРАІ по време на тази епидемия, което ограничава оценката на въздействието на болестта върху популацията на дивите птици.

1.3. Разпространение на НРАІ в България през отминалия епидемичен сезон 2021 – 2022 г.

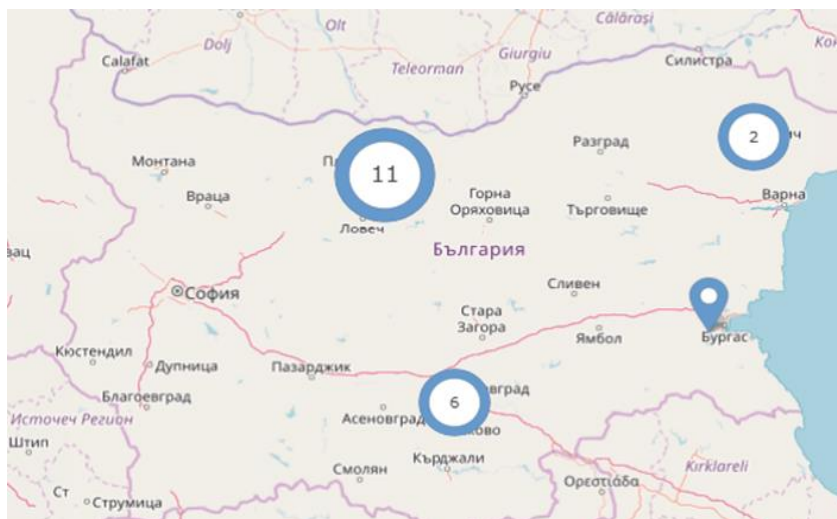
Началото на епидемичната вълна от НРАІ, засегнала България стартира през октомври – ноември 2021 г., като **пикът на заболяването беше ясно изразен през април и май 2022 г.** Бяха засегнати кокошеви и водоплаващи птици в областите Пловдив, Хасково, Пазарджик, Стара Загора, Плевен, Габрово, Бургас, Добрич, с най-висока концентрация в обл. Плевен и обл. Пловдив.

Само през 2022 г. (периода януари – октомври) в България са констатирани 20 огнища на НРАІ при домашни и диви птици в следните региони и населени места, изобразени на фигура 1⁴, като през месец май са 5 огнища и 1 през юни – т.е. епидемията е активна и през топлите месеци на късната пролет.

² Съгласно Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 г., точка (10), „птици, отглеждани на закрито“ означава всякакви птици, различни от домашни птици, които се държат в плен по някаква причина, включително тези, които се държат за изложби, състезания, развъждане или продажба.

³ според последния преглед на Европейския орган за безопасност на храните (EFSA), Европейския център за превенция и контрол на заболяванията (ECDC) и референтната лаборатория на ЕС

⁴ Източник: ADIS

Фигура 1: Местоположение на огнищата на територията на България за периода януари – октомври 2022 г.⁵

Засегнати за периода са над **712 076** домашни и диви птици или птици, отглеждани в плен, в областите Пловдив, Хасково, Пазарджик, Стара Загора, Плевен, Габрово, Бургас, като последното огнище е от 10.06.2022 г. в област Добрич. За същия период в страната са констатирани и три огнища на НРАІ при диви птици – 2 птици в плен в област Плевен (05.2022 г.) и 2 диви птици в област Бургас (през януари и април 2022 г.).

1.4. Обсъждане

Както и през предишния сезон на НРАІ, наблюдаваното по-дълго персистиране на НРАІ при диви птици, в сравнение със същия период от предходните години, може да показват продължаване на риска от разпространение сред дивите птици и бозайници, както и от навлизане на вируса в птицефермите. **Дългата продължителност на рисковия период от инфлуенца А по птиците може да представлява предизвикателство за устойчивостта на засилените мерки за биосигурност, прилагани в птицефермите във високорисковите зони или производствени сектори.** Постоянното присъствие на вируси НРАІ А(Н5) в дивите птици и околната среда и възможното намаляване на спазването на изискванията за биосигурност може да повиши риска от проникване на инфлуенца по птиците с потенциално по-нататъшно разпространение между птицевъдните стопанства, предимно в райони с висока гъстота на домашни птици (и различни видове – кокошеви и водоплаващи в голяма близост), промяна в пропорциите на засегнатите видове диви птици – от водолюбиви птици до грабливи птици и други видове местни диви птици, предполагат изместване на инфекцията от мигриращите през зимата към дивите птици, които живеят и/или се размножават в Европа, включително тези, които се размножават в колонии.

Съгласно доклада на Европейският орган за безопасност на храните⁶ това е **най-мощното разпространение на вируса на НРАІ до момента, като по-голяма устойчивост на вируса при диви птици** (в сравнение с епидемичния сезон 2020/2021 г.) показва , че той може да е станал ендемичен сред популациите на диви птици в Европа което означава, че рискът от разпространение на вируса сред домашните птици, хората и дивата природа в Европа остава през цялата година, с най-висок

⁵ Източник: ADIS

⁶ EFSA, Avian influenza overview December 2021 – March 2022, <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7289>; EFSA, Avian influenza overview March – June 2022; <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7415>

Amber Green White

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/ 427 30 56

приоритет през есенните и зимните месеци. Особено това важи за животновъдни обекти, в които птиците се отглеждат на открито и в близост са разположени птицевъдни обекти, в които се отглеждат кокошки, бройлери и водоплаващи.

Тази констатация е във връзка и с доклада на ЕОБХ, че удължаването на рисковия период от своя страна е предизвикателство за устойчивостта на прилаганите мерки за биосигурност (забрана за отглеждане на открито) във високорисковите зони. Наблюдава се промяна в съотношението на засегнатите диви птици от водоплаващи до грабливи и други видове птици, което предполага **изместване на инфекцията от мигриращите през зимата птици към дивите птици, които пребивават или се размножават в Европа** (включително и тези, които се размножават в колонии).

Съгласно препоръките в доклада действията на компетентните органи следва да включват определянето и бързото прилагане на подходящи и устойчиви стратегии за намаляване разпространението на НРАИ, **включително и разделно отглеждане на кокошеви и водоплаващи птици**, като подходящи мерки за биосигурност и ранно откриване.

2. Разпространение на НРАИ в Европа и България през новия епидемиологичен сезон⁷ 2022 – 2023 г.

С настъпването на новия епидемиологичен сезон, от началото на октомври 2022 г., в Европа се наблюдава **смяна на модела при заразените птици, като броят на случаите при дивите птици е по-висок, отколкото броят на огнищата при домашните птици или отглежданите в плен. Най-висок е броят случаи при морски птици (речни чайки)**. През предходния сезон 2021 – 2022, преобладаващият брой огнища е наблюдаван при птици от семейство Патицови (*Anatidae*);

Към 31 март 2023 г. вирусът на Инфлуенца А е потвърден в Европа (28 държави), Африка (3 държави), Америка (15 държави) и Азия (10 държави). Различните подтипове на Инфлуенца А засягат диви и домашни птици, като най-често срещаният подтип е H5N1.

В Европа общият брой на установените с вируса на НРАИ случаи в периода 1 октомври 2021 – 31.03.2022 г. е по-висок (4 038), в сравнение със същия период от настоящия епидемиологичен сезон (3 050). Прави впечатление, че общият брой на потвържденията на Инфлуенца А, както и броят на огнищата при домашни птици в Европа в периода 1 октомври 2022 – 31 март 2023 г. е неколkokратно по-нисък за същия период, през сезон 2021 – 2022 г. (4 038 срещу 3 050 за общия брой и 692 срещу 1 779 случаите при домашни птици). Броят на потвърдените случаи при диви птици е почти идентичен (2 166 и 2 100). Единствено броят на птиците, отглеждани в плен, през настоящия сезон 2022 – 2023, е почти три пъти по-висок (258), отколкото през сезон 2021 – 2022 (93), което най-вероятно е следствие от понижени нива на биосигурност в местата за отглеждане и пряк/непряк контакт с диви птици. Броят на първичните огнища и през двата епидемиологични сезона, е по-висок, отколкото вторичните.

⁷ Епидемиологичен сезон е периода от 1 октомври до 30 септември, през съответните години

Amber Green White

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/ 427 30 56

Епидемиологична обстановка в България

От началото на **новия епидемиологичен сезон 2022 – 2023 г.** в България са констатирани **3 огнища на НРАІ при домашни птици:** в 2 индустриални ферми (за пдпдъци и за кокошки носачки) и в 1 лично стопанство, тип „заден двор“:

1. На 21.10.2022 г. (със Заповед РД 11-2280/21.10.2022 г. на БАБХ) е потвърдено огнище на НРАІ (H5N1) в животновъден обект за кокошки носачки, с. Криво поле, обл. Хасково, с около 19 000 птици;
2. На 24.01.2023 г. (със Заповед РД 11-157/24.01.2023 г. на БАБХ) е обявено огнище на НРАІ (H5N1) индустриална ферма, отглеждаща пдпдъци в гр. Етрополе, обл. София-област с 26 289 птици;
3. На 31.03.2023 г. (със Заповед № РД 11-781 от 31.03.2023 г. на БАБХ) е обявено огнище на НРАІ в 1 лично стопанство, тип „заден двор“ в с. Ново село, общ. Велико Търново с 33 птици.

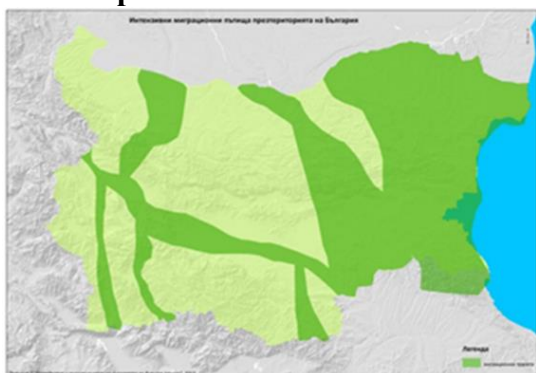
В страната ни броят на докладваните случаи при **диви птици** всяка година е изключително нисък, което е свидетелство за недостатъчен или отсъстващ пасивен надзор и не доказва липсата на вируса в дивата природа.

3. Определяне на риска по отношение на проникване и разпространение НРАІ в България

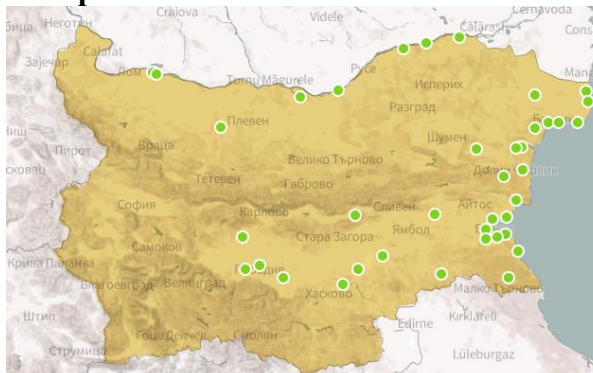
Прави впечатление, че в **България броя на съобщените случаи при диви птици е изключително нисък**, а тези, за които е било съобщено са открити мъртви. Докато в останалите държави, където вирусът на НРАІ е проникнал, делът на откритите положителни диви птици многократно превишава този на домашните птици и тези, отглеждани в плен. **Всичко това свидетелства за недостатъчен или отсъстващ пасивен надзор.**

Прави впечатление, че **концентрацията на мигриращи птици на наша територия кореспондира повече или по-малко с установените у нас огнища на НРАІ** (фигура 1). На карта 1 по-долу са представени миграционните пътища, а на карта 2 местообитанията на мигриращите птици на територията на България. Местата са главно по поречието на р. Дунав, по Черноморското крайбрежие и в топлите водни басейни в Тракийската низина, с изключение на яз. Д. Дъбник до Плевен.

Карта 1

Карта 2

Съгласно последният доклад на Европейският орган за безопасност на храните епидемичния сезон 2021/2022 е най-мощното разпространение на вируса на НРАІ до момента, като по-голяма устойчивост на вируса при диви птици (в сравнение с епидемичния сезон 2020/2021 г.) показва, че той може да е станал ендемичен сред

Amber Green White

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<https://corhv.government.bg>, corhiv@mzh.government.bg

тел. 02/ 427 30 56

популациите на диви птици в Европа което означава, че **рискът от разпространение на вируса сред домашните птици, хората и дивата природа в Европа, в това число и България, остава през цялата година, включително през месеците на късната пролет и лятото, с най-висок приоритет през есенните и зимните месеци.** Особено това важи за райони с голяма гъстота на птицевъдните обекти и близост между тях и при които се отглеждат в близост **кокошеви и водоплаващи птици.**

Тази констатация е във връзка и с доклада на ЕОБХ за НРАІ от 2021 г., че удължаването на рисковия период от своя страна е предизвикателство за устойчивостта на прилаганите мерки за биосигурност (вкл. и забрана за отглеждане на открито) във високорисковите зони.

В цяла Европа се наблюдава промяна в съотношението на засегнатите диви птици – от водоплаващи до грабливи и други видове птици, което предполага **изместване таргета на инфекцията от мигриращите през зимата птици към немигриращите и синантропните диви птици, които пребивават или се размножават в Европа** (включително и тези, които се размножават в колонии).

Като се вземат предвид променящата се епидемична обстановка в ЕС през 2020, 2021, 2022 г. и първите месеци на 2023г., както и сезонният характер на разпространение на инфлуенца А вирусите при дивите птици, съществува риск през следващите месеци в ЕС и България да продължават да възникват нови огнища на различни подтипове НРАІ А по птиците, като **рискът се определя като ВИСОК към УМЕРЕН през предстоящата късна пролет и летен сезон,** поради смяната на дивите гостоприемници на вируса и това, че през миналата 2022 г. в България имаше огнища на НРАІ през месеците май (5 огнища) и юни (1 огнище). Със захлаждането на времето и в зависимост от температурите и движението на птиците по миграционните пътища тенденцията е **рискът да се засилва към ВИСОК.**

Рискът от излагане на домашни птици може да се поддържа по-нисък (с ниска степен на несигурност), когато се прилагат стриктно мерките за биосигурност.

Високата несигурност отразява, че може да има разлики въз основа на географското местоположение, т.е. крайбрежните зони, влажните зони, по поречието на реките, близостта до ловни стопанства с разселване на диви птици, а също и движението на диви птици между крайбрежието и вътрешните места по това време на годината, както и технологичните връзки и местоположение на обектите.

За това с Делегиран регламент (ЕС) 2020/687 се дава възможност компетентният орган да разполага с необходимата гъвкавост да взема решения относно най-подходящите мерки за повторно населване, като взема предвид епидемичната обстановка и специфичните условия, ограничаващи риска. Това важи в пълна сила и за въвеждане на мерки за ограничаване на риска, за засилване на мерките за биологична сигурност и на системите за ранно откриване във връзка с риска от предаване на вируси на НРАІ от дивите към домашните птици, **тяхното адекватно прилагане и същевременно осъвременяване, когато е необходимо.** Те трябва да се прилагат за намаляване на високорисковия период на епидемия и предотвратяване на вторичното разпространение на инфлуенца по птиците от засегнатите животновъдни обекти, особено в гъсто населени райони за отглеждане на птици и високорискови производствени сектори.

Като се има предвид и силното отрицателно въздействие на тези НРАІ епидемии през последните години, трябва да се идентифицират и приложат краткосрочна готовност и средносрочни и дългосрочни стратегии за превенция и на регионално ниво, предимно в гъсто населени райони за отглеждане на домашни птици и системи за

Amber Green White

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/ 427 30 56

производство на домашни птици, които са силно податливи на излагане на инфлуенца по птиците. Тази готовност и стратегии трябва да включват:

- засилване на мерките за биосигурност, чрез идентифициране на рисковите региони за контакт на диви птици с фермите и производствените комплекси.
- укрепване на биосигурността в птицефермите с акцент върху превенцията/намаляване на риска от преки/непреки контакти с диви птици;
- засилен пасивен надзор при диви прелетни и синантропни птици. БАБХ ежегодно да актуализира и засилва активния надзор на дивите (прелетни и синантропни) птици в рисковите региони за проникване на НРАІ в страната и около крупните птицевъдни стопанства.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ за НРАІ

Постоянното присъствие на вируси НРАІ А(Н5) при дивите птици и в околната среда и възможното намаляване на спазването на изискванията за биосигурност може да повиши риска от проникване на птича инфлуенца с потенциалното по-нататъшно разпространение между предприятията, предимно в райони с висока гъстота на домашни птици.

Постоянен достъп на птиците до открити площи може да се осигури при неусложнена епидемична обстановка, когато няма опасност от разпространение на заразни заболявания по животните от списъка с болести по Регламент 2016/429⁸ и няма наложени забрани според европейското или националното законодателство и при спазване на изискванията за биосигурност съгласно Наредба 44/2006 и Наредба № 25/2005⁹ и като стриктно се вземат предвид потенциалните рискови фактори (показатели), които биха могли да повлияят на появата и разпространението на Инфлуенца А по птиците.

От всичко изложено по-горе става ясно, че в момента по отношение на инфлуенцата по птиците епидемичната обстановка в Европа и България е усложнена, има активна динамика в разпространението и риск това да продължи през късната пролет и лято на 2023 г. и да се усложни през зимния сезон.

Всяка промяна на мерките, в това число и забраната за отглеждане на открито, следва да се предприема при стриктно спазване на сроковете на действие на мерките за контрол на болести в ограничителните зони и при изпълнение на условията съгласно Делегиран регламент (ЕС) 2020/687¹⁰.

По тези причини в момента ЦОРХВ счита, че птиците трябва да се отглеждат на закрито, а допускането им до открити площи би повишило риска от възникване на огнища от инфлуенца по птиците.

**Изготвили: д-р Мадлен Василева и доц. Илиян Костов, ЦОРХВ
27.04.2023 г.**

⁸ Регламент 2016/429 от 9 март 2016 г. за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните, (ОВ L 84, 31.3.2016, стр. 1–208)

⁹ Наредба № 25 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за хуманно отношение при отглеждане на кошки носачки (в сила от 01.05.2006 г., издадена от министъра на земеделието и горите; Обн. ДВ. бр.42 от 23 Май 2006г., изм. ДВ. бр.29 от 6 Април 2007г., изм. ДВ. бр.61 от 8 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.102 от 22 Декември 2009г.)

¹⁰ Делегиран регламент (ЕС) 2020/687 на Комисията от 17 декември 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на правила за профилактика и контрол на някои болести от списъка (ОВ L 174, 3.6.2020г., стр. 64–139)

Amber Green White

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/ 427 30 56